

ΑΘΛΟΘΕΣΙΑΙ

Ἀνακοινοῦται ἡ ἀποδοχὴ τοῦ κληροδοτήματος Ἀλεξάνδρου Νικολοῦδη δραχμῶν 30.000 ἑτησίως πρὸς βράβευσιν τῶν ἁρμονικωτέρων προσόψεων τῶν ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν ἀνεγειρομένων οἰκοδομῶν νεωτέρας ἑλληνικῆς τέχνης.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΦΑΚΕΛΩΝ

Γίνονται δεκτοὶ ὅπως κατατεθῶσιν εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ἀκαδημίας οἱ ὑπὸ τῶν κ. Φ. Κριτοπούλου, Στ. Δημητριάδου καὶ Στ. Κοκκίνου ὑποβληθέντες κλειστοὶ φάκελοι.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ὁ κ. Δημ. Λαμπαδάριος παρουσιάζει τὰ ἑξῆς ἔργα καὶ εἰσηγεῖται περὶ αὐτῶν δι' ὀλίγων: α) Ν. Νατσούλη, Συγκοινωνιακὰ θέματα. Ἀθῆναι 1945. β) Κ. Μπίρη, Νηπιαγωγεῖα. Ἀθῆναι 1945. καὶ γ) Δ. Εὐστρατιάδου, Παραστατικὸς Χάρτης τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος κατὰ ἐπαρχίας.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΕΛΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ. — Ὁ μῦθος τῶν Ὀρατίων καὶ Κουρατίων, ὑπὸ Κ. Σεφεριάδου.

Δὲν γνωρίζω ἂν θὰ ὤφειλε νὰ θεωρήσῃ τις τὸν Τίτον Λίβιον, ὡς, χρονολογικῶς, τὸν ἀρχαιότερον μεταξὺ τῶν ρωμαντικῶν ἱστορικῶν, ἢ, ἔτι περαιτέρω προβαίνων, ὡς τὸν ἀρχαιότερον μυθιστοριογράφον μὲ ἱστορικὰ θέματα.

Πάντως καὶ ὁ ἀδαέστερος ἀναγνώστης τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ θαυμάσῃ ἀφ' ἑνὸς τὸ περιλαμπρὸν καὶ ζωντανὸν αὐτοῦ ὕφος καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν λεπτεπίλεπτον παρ' αὐτοῦ δῆθεν ἀφήγησιν γεγονότων συντελεσθέντων ἑπτακόσια σχεδὸν χρόνια πρὸ αὐτοῦ, καὶ περιγραφομένων ὡς ἐὰν ὀλοζώντανα ἐξειλίσσοντο ἐνώπιόν του.

Ἡ μονομαχία τῶν Ὀρατίων καὶ Κουρατίων, περὶ ἧς θὰ ἀσχοληθῶ ἐπὶ τι, γενομένη, ἂν ποτε πράγματι ἐγένετο, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐν Ρώμῃ βασιλείας τοῦ Τοῦλλου Ὀστιλίου, περὶ τὸ 670 π.Χ., τουτέστι σχεδὸν 670 περίπου χρόνους πρὸ τοῦ Τίτου Λιβίου, — ζήσαντος ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεσσίου, — ἱστορεῖται παρ' αὐτοῦ ὡς ἂν ἦτο τοῦλάχιστον αὐτόπτης αὐτῆς μάχης.

Καὶ ὅμως ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, οὐδὲ ἦτο ἂν βέβαιος ἂν, οἱ ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς Ρώμης μονομαχήσαντες τρίδυμοι, ἦσαν οἱ Ὀράτιοι ἢ οἱ Κουράτιοι (Tamen in re tam clara mominum error manet, utrius populi Horati, utrius Curiatii fuerint. Tite-Live L. I. § XXIV).

Γνωστά εἰς ὄλους τὰ καθέκαστα τῆς μονομαχίας αὐτῆς. Καὶ αἱ μᾶλλον ἐπίτιμοι ἱστορικοὶ τῆς Ρώμης τὰ περιγράφουσι λεπτομερῶς, ἀφελῶς ἀντιγράφουσαι ἀλλήλας.

Ὁ Γάλλος τραγωδὸς Κορνήλιος, διὰ τῆ περιφήμου τραγωδίας αὐτοῦ «ΟΡΑΤΙΟΣ» ὡς τὴν ὠνόμασε, ἢ «ΟΡΑΤΙΟΙ» ὡς μετέπειτα ἐπιτλοφορήθη, ἔχει ἐκλαϊκεύσει τὸ ἱστόρημα.

Παρὰ ταῦτα, δέον καθ' ἡμᾶς νὰ θεωρηθῆ σχεδὸν ἀναμφίβολον ὅτι ἡ μονομαχία αὕτη, ἢ ὀρθότερον ἢ τριμαχία αὕτη, καίτοι μνημονευομένη καὶ παρὰ τοῦ Κικέρωνος, ἑκατὸν ἔτη πρὸ τοῦ Τίτου Λιβίου, δὲν εἶναι ἢ μῦθος παραληφθεὶς ἀπλοῦστατα ἀπὸ συμβᾶν ἀφηγούμενον δεκάδας, ἂν μὴ ἑκατοντάδας ἐτῶν, πρὸ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ ρωμαίου ἱστορικοῦ, ὡς συντελεσθὲν ἐν Ἑλλάδι.

Βεβαίως οὐχὶ ὀλιγώτερον μυθικὸν ἐπίσης, ἐν πολλοῖς τοῦλάχιστον, δέον καθ' ἡμᾶς νὰ θεωρηθῆ καὶ τὸ ἐλληνικὸν αὐτὸ ἱστόρημα. Ἄλλ' ὅμως θεωροῦμεν βέβαιον ὅτι, οὔτως ἢ ἄλλως, τὸ ρωμαϊκὸν κατασκευάσμα δὲν εἶναι ἢ ἀντιγραφή ἐπηυξημένη, ἀλλὰ ἀντιγραφή πάντοτε τῶν ἤδη ἐν Ἑλλάδι, ἔστω καὶ μυθικῶς, ἱστορουμένων.

Ἄλλως τε, ὡς γνωστόν, τοιούτων ἀντιγραφῶν γέμουν αἱ σελίδες τῆς Ρωμαϊκῆς ἱστορίας.

Ἄς ἐξετάσωμεν ὅμως πλησιέστερον τὰ τῶν Ὀρατίων καὶ Κουρατίων, ὡς περιγράφει αὐτὰ ἢ φαντασιώδης τοῦ Τίτου Λιβίου γραφίς.

Ἡ Ἄλβα καὶ ἡ Ρώμη διετέλουν εἰς κατάστασιν πολέμου. Καὶ ἰδοὺ ὁ δικτάτωρ τῆς Ἄλβας Mettus, προτείνει εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ρώμης Τοῦλλον, ὅπως, πρὸς ἀποφυγὴν σφαγῆς καὶ αἱματοχυσίας, ἢ διαφορὰ λυθῆ διὰ τῆς μάχης τριδύμων ἀδελφῶν ἑκατέρωθεν. Ἡ δι' αὐτῶν νικήσασα πόλις θὰ ἐκυριάρχει τῆς ἄλλης.

Ἡ πρότασις γίνεται ἀποδεκτή. Πράγματι δ' «ἐκ συμπτώσεως» εἰς ἑκατέραν τῶν στρατιῶν εὐρίσκοντο τρίδυμοι ἀδελφοὶ τῆς αὐτῆς περίπου ἡλικίας καὶ σωματικῆς ρώμης. Οἱ Ὀράτιοι καὶ οἱ Κουράτιοι. Γνωστά τὰ ὀνόματά των. Καὶ ὅμως παρὰ τὸ περίφημον τοῦ γεγονότος, διαμένει ἀμφιβολία, ποίαν τῶν πόλεων ἐκάστη τῶν τριάδων αὐτῶν ἀντιπροσωπεύει...» συμφώνως, ὡς ἤδη ἐλέχθη, με αὐτὴν ταύτην τὴν φρασεολογίαν τοῦ Τίτου Λιβίου.

Ὅπωςδὴποτε ὁ ρωμαῖος ἱστορικός, ἀμέσως μετὰ λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ περιφήμου τυπικοῦ τῆς μεταξὺ Ἄλβας καὶ Ρώμης συμφωνίας, περιγράφει εἰς σελίδας ὀλοκλήρους, ὅλας τὰς περιπετείας τῆς μάχης, «δι' ἧς ἐπρόκειτο νὰ κριθῆ ἢ κυριαρχία, ἢ μέλλουσα νὰ ἐξαρτηθῆ ἀπὸ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν τύχην τόσου μικροῦ ἀριθμοῦ μαχητῶν».

Ἡ ἀκαδημαϊκὴ κλεψύδρα, μοῦ ἀπαγορεύει νὰ ἐπιμείνω ἐπὶ τινων λεπτομερειῶν ἀφορωσῶν εἰς τὴν ἐφημεριδογραφικὴν περιγραφὴν τοῦ λατίνου συγγραφέως.

Ἐν τούτοις ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Τίτου Λιβίου, ἐν ἰδίῳ δεδομένον εἶναι ἀναμφίβητον: Ἡ βεβαίωσις, καθ' ἣν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του, τόσον τὰ μνήματα ἢ τοῦλάχιστον τὸ μέρος τῆς ταφῆς ἐνὸς ἐκάστου τῶν Ὀρατίων, ὡς καὶ τῶν Κουρατίων, ἐξηκολούθουν ἔτι ὑφιστάμενα, ὡς ἐξηκολούθει ἔτι δεικνυόμενον, ὡς « Ὀρατία Πύλη », τὸ μέρος ὅπου ὁ Ὀράτιος μετέφερε τὰ ἐπὶ τῶν ἠττηθέντων συληθέντα τρόπαια.

Πῶς ὁμως αἱ δύο αὐταὶ βεβαίωσεις εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς σοβαραί, καὶ δὴ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς σοβαρὰ ἢ τελευταία αὕτη βεβαίωσις τοῦ Λιβίου, δεδομένου, ὡς ἤδη αὐτὸς οὗτος ὁμολογεῖ ὅτι πλέον ἢ ἀμφίβηλον ἐτύγχανεν, ἂν ὁ ἐκ μέρους τῶν τριδύμων τῆς Ῥώμης νικήσας, ἀνῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Ὀρατίων ἢ τῶν Κουρατίων.

Καὶ ταῦτα μὲν, ὡς πρὸς τὸν Τίτον Λίβιον, τὸ ἱστορικὸν τοῦ ὁποῦ, εἰς πλεῖστα σημεῖα αὐτοῦ, συναντῶμεν καὶ εἰς Διονύσιον τὸν Ἀλικαρνασσεά, εἰς τὸν ὁποῖον, ὡσαύτως, μάτην θὰ ζητήσῃ τις ἐπὶ τοῦ προκειμένου παραλληλισμὸν μὲ ὅμοιον ἐν τῇ κυρίῳς Ἑλλάδι γεγονός.

Ἄς ἐξετάσωμεν ὁμως καὶ τὸ καθαρῶς ἑλληνικὸν ἱστορικὸν ὁμοίως ὑποθέσεως:

Δύο ἑλληνες συγγραφεῖς, ὁ Πλούταρχος¹ καὶ ὁ Στοβαῖος², ἀναφέρουσι σαφῶς καὶ σχεδὸν ὁμοιομόρφως, κείμενον τοῦ ἑλληνικοῦ Δημαράτου οὗτινος τὰ ἔργα ἀπωλέσθησαν: Κατ' αὐτὸ ἀναφέρω ἐνταῦθα τὸ τοῦ Στοβαίου ἀπόσπασμα:

« Τεγεατῶν πρὸς Φενεάτας πόλεμον ἐχόντων, καὶ χρονίου τῆς παρατάξεως »
 « ὑπαρχούσης, συνεφώνησε τοῖς δήμοις τριδύμους ἀδελφοὺς πέμψαι τοὺς μαχησομέ- »
 « νους ὑπὲρ τῆς νίκης. Ἀρέσαντος δὲ τοῦ δόγματος, ἔπεμψαν Τεγεᾶται μὲν τοὺς Ρη- »
 « ξιμάχου παῖδας, Φενεᾶται δὲ τοὺς Δημοστράτου. Συμβληθείσης δὲ τῆς παρατά- »
 « ξεως, ἐφονεύθησαν ἐκ τῶν Ρηξιμάχου δύο· ὁ δὲ τρίτος τοῦνομα Κριτόλαος, στρα- »
 « τηγῆματι τῶν ἀντιπάλων περιεγένετο· προσποιητὴν γὰρ σκεψάμενος φυγὴν καθ' ἓνα »
 « τῶν ἐπιδιωκόντων ἀνείλε καὶ ἐγκρατῆς γενόμενος τῆς νίκης περιχαρῆς πρὸς τοὺς »
 « οἰκείους ἔδραμε· πάντων δ' αὐτῶν περιπλοκὰς συμπαθεῖς διδόντων, οὐ συνεχάρη »
 « μόνη τῷ προσηρημένῳ ἢ ἀδελφῇ Δημόδικῃ· πεφονεύκει γὰρ αὐτῆς τὸν κατηγγυημέ- »
 « νον ἄνδρα Δημόδικον. Ἀναξιοπαθήσας δὲ ἐπὶ τούτοις ὁ νέος, τὴν παρθένον ἀπο- »
 « κτείνει, καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς φόνου κριθείς, ἀπελύθη τοῦ ἐγκλήματος ».

Δὲν εἶναι ἀνάγκη φαντασίας μεγάλης διὰ νὰ ἀντιληφθῇ τις τὴν περιεργὸν ὁμοιότητα τῶν δύο ἀφηγήσεων· ἄλλως τε τὴν ὁμοιότητα ταύτην ἀναφέρει ἤδη καὶ ὁ Πλούταρχος ἀναγράφων παρὰ τὸ κείμενον τοῦ Δημαράτου καὶ τὴν ρωμαϊκὴν ἐκδοχὴν, ἣν παραλαμβάνει, καθ' ἃ μᾶς πληροφορεῖ, ἀπὸ τὸν Ἀριστείδην τὸν Μιλήσιον, ὅστις φαί-

¹ Περὶ παραλλήλων ἑλληνικῶν καὶ ρωμαϊκῶν § XVI.

² Ἀνθολ., V. II. Περὶ Πατρίδος § 32.

νεται ως χρονολογικῶς ὁ πρῶτος ἱστορικός, ὁ ἀναφέρων τὴν ρωμαϊκὴν ἔκδοσιν τῆς μάχης τῶν τριδύμων. Ἔχει δ' αὕτη ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς :

«Ρωμαῖοι καὶ Ἀλβανοὶ πολεμοῦντες, τριδύμους προμάχους εἶλοντο, καὶ Ἀλβανοὶ μὲν Κουρατίους, Ρωμαῖοι δὲ Ὀρατίους. Συμβληθείσης δὲ τῆς μάχης, οἱ Κουράτιοι δύο τῶν ἐναντίον ἀνείλον, ὁ δὲ περίλοιπος, φυγῆ προσποιητῆ συμμάχῳ χρώμενος, ἐφόνευσε καθ' ἓνα τῶν ἐπιδιωκόντων· χαρέντων δὲ πάντων, μόνῃ ἢ ἀδελφῇ οὐ συνεχάρη Ὀρατία, τὸν κατηγγυημένον ἄνδρα Κουράτιον ἀνηρηκίτι, ὁ δὲ ἐφόνευσε τὴν ἀδελφήν, ὡς φησιν Ἀριστείδης ὁ Μιλήσιος ἐν Ἰταλικαῖς.»

Οὕτω τίθεται εὐθὺς ἀμέσως τὸ τριπλοῦν ἐρώτημα :

α'. Αἱ δύο ὡς ἄνω ἀφηγήσεις δέον ἀμφοτέροι νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀκριβεῖς ὅπως δῆποτε, ἱστοροῦσαι γεγονότα πραγματικά, ἐκ περιέργου συμπτώσεως συναντώμενα τόσον ἐν Ἑλλάδι, ὅσον καὶ παρὰ Ῥωμαίους;

β'. Ἡ εὐρισκόμεθα πρὸ ἐπεισοδίου γενομένου εἰς μίαν τῶν ὡς ἄνω χωρῶν καὶ πολιτογραφηθέντος εἰς τὴν ἑτέραν;

γ'. Καὶ τέλος, μήπως ἀμφοτέροι αἱ ἀφηγήσεις τυγχάνουσι μῦθοι, ὧν ὁ εἰς δημιουργηθεῖς ἐδῶ, μετεφέρθη ἐκεῖ, ὡς τόσα ἄλλα παλαιὰ μυθοπλάσματα;

Τὸ τριπλοῦν αὐτὸ πρόβλημα, θὰ προσπαθῆτω ὅσον οἶόν τε νὰ διευκρινήσω.

Μῦθος ἢ ἱστορικὸν γεγονός, τὸ ἐπεισόδιον τῶν τριδύμων, δέον καθ' ἡμᾶς νὰ θεωρηθῆ ἀναμφίβολον ὅτι χρονολογικῶς συναντᾶται τὸ πρῶτον ἱστορούμενον παρ' ἑλληνος συγγραφέως, ὡς συντελεσθὲν ἐν Ἑλλάδι, καὶ δὴ ὅπως λυθῆ ἀναιμάκτως διαφορὰ μεταξὺ Τεγεατῶν καὶ Φενεατῶν.

Δὲν γνωρίζομεν πότε ἡ διαφορὰ αὕτη ἀνεφάνη οὐδὲ πότε ἐλύθη. Βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ὁ τὸ πρῶτον αὐτὴν διηγούμενος ἱστορικός Δημάρατος, εἰς τὸ δεῦτερον περὶ Ἀρκαδικῶν βιβλίον αὐτοῦ, ἤκμασεν ἑκατὸν τοῦλάχιστον ἔτη πρὸ τοῦ Ἀριστείδου τοῦ Μιλησίου, ἀκμάσαντος κατὰ τὸν δεῦτερον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, ὅστις πρῶτος ἐπίσης φαίνεται ἀφηγούμενος τὸν τριπλοῦν ἀγῶνα τῶν Ὀρατίων. Οὕτω δὲν εἶναι βεβαίως δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ὁ χρονολογικῶς κατὰ ἑκατὸν ἔτη τοῦλάχιστον προηγηθεῖς Δημάρατος, ἀντέγραψε τὸν Ἀριστείδην.

Βεβαίως δὲν εἶναι ἀπολύτως ἐξηκριβωμένη ἡ χρονολογία τῆς υπάρξεως τοῦ Δημάρατου, δέον ὅμως νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀπολύτως βέβαιον ὅτι ἔζησεν οὗτος πρὸ τοῦ Ἀπολλοδώρου τοῦ γραμματικοῦ, ὅστις ἤκμασε περὶ τὸ 160 π. Χ. Ὄντως ὁ Ἀπολλόδωρος ἀνάγων εἰς τὸν Δημάρατον τὴν παράδοσιν, ὅτι ὁ Ἡρακλῆς μετέσχε καὶ τῆς ἐκστρατείας τῶν Ἀργοναυτῶν, λέγει: «Δημάρατος δ' αὐτὸν εἰς Κόλχους πεπλευκίτα παρέδωκε». Οὕτως εἶναι σαφές ὅτι ὁ Ἀπολλόδωρος δὲν θὰ μετεχειρίζετο βεβαίως ταιαύτην φρασεολογίαν ἂν δὲν ἐθεώρει τὸν Δημάρατον κατὰ πολὺ προγενέστερόν του.

Είναι ἀληθὲς ἐπίσης ὅτι τὸ ἱστορικὸν τῶν Ὀρατίων ἀναφαίνεται καὶ εἰς τινὰ τραγωδίαν τοῦ λατίνου ποιητοῦ Ἐννίου, τῆς ὁποίας δὲν σώζονται ἢ ἀσήμεντα ἀποσπάσματα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἐννιος αὐτὸς ἤκμασε κατὰ τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους, μὲ τὸν Μιλήσιον.

Ἄν προσέξωμεν ἐπὶ πλέον ὅτι καὶ οἱ δύο αὐτοὶ συγγραφεῖς, παρ' οἷς ὀπωσδήποτε συναντῶμεν τὴν πρώτην χρονολογικῶς γνωστὴν ἐν Ρώμῃ ἀφήγησιν τοῦ ἱστορήματος, δὲν εἶναι ρωμαῖοι, ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος Ἕλληνα, οὗτινος τὰ ἱστορικὰ δὲν ἐγένοντο γνωστὰ παρὰ τοῖς Ρωμαίοις ἢ διὰ μεταφράσεως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς εἰς Ἑλλάδα ἐκστρατείας τοῦ Παύλου Ἐμιλίου (περὶ τὸ 168 π.Χ.), ὁ δὲ δευτέρος, καίτοι γράφας λατινιστί, ἦτο ἑλληνικῆς ἐπίσης καταγωγῆς, γεννηθεὶς ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι, (τῇ Καλαβρίᾳ τῆς Ἰταλίας), οὕτω δὲν εἶναι δυσχερὲς νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ Τίτου Λιβίου ἱστορούμενα, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, δὲν εἶναι ἢ ἀντιγραφὴ γεγονότος συντελεσθέντος ἢ μύθου διαπλασθέντος ἐν Ἑλλάδι.

Καὶ περὶ τοῦ ἀκριβοῦς τῆς ὑποθέσεως ἡμῶν ταύτης συνηγοροῦσιν ἐπίσης αἱ ἐξῆς παρατηρήσεις, ὅσον ἀφορᾷ τόσον εἰς τὰ τοῦ Ἀριστείδου τοῦ Μιλησίου γραφέντα, (οὗτινος τὰ ἔργα μετεφράσθησαν λατινιστί ὑπὸ τοῦ Sisenna κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κικέρωνος,) ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰ τῆς τραγωδίας τοῦ Ἐννίου.

Καὶ πρῶτον ὡς πρὸς τὸν Ἀριστείδην τὸν Μιλήσιον, ὅστις Ἕλληνα αὐτὸς ἀφηγεῖται τὸ πρῶτον χρονολογικῶς τὴν τῶν Ὀρατίων τριπλομαχίαν, ὡς γενομένην δῆθεν ἐν Ρώμῃ, δὲν θὰ ἐδίσταζα ν' ἀποφανθῶ ὅτι ὁ ἀρκετὰ προσφιλὴς εἰς τοὺς ρωμαίους γνωστὸς εὐτράπελος αὐτὸς μυθοπλόκος, δὲν ἐδίστασε χάριν μείζονος δημοτικότητος, παρὰ τοῖς ἰσχύουσι τῶν συγχρόνων του, νὰ ἐμφανίσῃ ὡς ἱστορικὸν τῆς Ρώμης γεγονὸς τὸ ὠραῖον ἑλληνικὸν ἱστόρημα ἢ ἔστω καὶ μῦθον, ὡς ἄλλως τε δὲν ἐδίστασε νὰ πολιτογραφῆσῃ ὡς ρωμαίων ἀνδραγαθήματα πολλὰς τῶν θαυμαζομένων ἀνδραγαθῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐγκαινιάζων ἢ ἀκολουθῶν ἀναλόγους τάσεις τῶν ὀπωσδήποτε συγχρόνων του.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν Ἐννιον, εἶναι ἱστορικῶς βέβαιον ὅτι παρ' ὅλον τὸ ξενικὸν αὐτοῦ ὕφος, ἀνηλεῶς ἐσυλᾶτο ἀπὸ τοὺς κλασικοὺς τῶν Ρωμαίων καὶ δὴ τὸν Βιργίλιον, περὶ οὗ ἐλέγετο ὅτι ἐγνώριζε νὰ εὐρίσκη μαργαρίτας εἰς τὴν τοῦ Ἐννίου κόπρον (De stercore Enni). Ὅθεν τί τὸ ἀπίθανον καὶ ἢ ὑπὸ τοῦ Τίτου Λιβίου σύλησις τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως καὶ δὴ τῆς τραγωδίας αὐτοῦ τῶν Ὀρατίων, ὑπόθεσις ἔτι πιθανωτέρα καθισταμένη, ἐκ τοῦ ὅλου ὕφους τῆς δραματικῆς περιγραφῆς τῆς τριπλῆς μάχης. Οὕτω καθ' ἡμᾶς, εἶναι πλέον ἢ πιθανὸν ὅτι ὁ Ἐννιος παρέλαβε τὸν μῦθον τῆς τραγωδίας του ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων Μιλήσιον, ὡς ὁ Κορνήλιος ἀπὸ τῶν Τίτον Λίβιον τὸ θέμα τῆς ἰδικῆς του.

Τὰ ὡς ἄνω δεδομένα μᾶς πείθουσιν ὅτι τὸ τῶν Ὀρατίων ἱστόρημα δὲν εἶναι

δυνατόν ἢ νὰ εἶναι ἐπηυξημένη ἀντιγραφὴ τῆς ἐλληνικῆς ἀφηγήσεως τοῦ Δημαράτου, ἐκτὸς ἂν θεωρηθῇ ὅτι τόσον ἢ τῶν τριδύμων Ὀρατίων καὶ Κουρατίων μονομαχία, ὅσον καὶ ἢ τῶν τριδύμων Τεγεατῶν καὶ Φενεατῶν ἐγένοντο πράγματι ἀμφοτέραι, ἐκ περιέργου συμπτώσεως ὁμοιάζουσαι σχεδὸν ἀπολύτως, καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς λεπτομερείας, ἐν τε τῇ γενέσει, καὶ ἐν τῇ πλήρει ἐξελίξει αὐτῶν.

Καὶ ἡ ὑπόθεσις ὅμως αὐτὴ φαίνεται ἐλάχιστα πιθανή. Καὶ πράγματι, ἂν παρὰ πλείστοις λαοῖς καὶ ἰδίως παρ' Ἕλλησι, συναντῶμεν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς διὰ μονομαχιῶν λύσεως τῶν διεθνῶν συγκρούσεων, ἐν τῇ ὅλῃ τῆς Ρώμης διεθνεῖ πολιτικῇ καὶ πολεμικῇ ἱστορίᾳ οὐδεμίαν περίπτωσιν ἀνάλογον συναντῶμεν, τῶν Ρωμαίων οὐδέποτε ἐμπιστευθέντων τὴν τύχην τῆς Ρώμης εἰς τὴν σωματικὴν ἀλκὴν ὠρισμένου πολεμιστοῦ. Ἄλλως τε, αὐτὸς οὗτος ὁ Τίτος Λίβιος¹, φαίνεται υἱοθετῶν τὰς ἀντιλήψεις τοῦ λαοῦ τῆς Ἄλβας, σαφῶς κατακρίνοντος τὸν σκοπὸν τῆς μονομαχίας τῶν Ὀρατίων καὶ Κουρατίων.

Ἄλλ' ἂν τὰ ὑπὸ τοῦ Τίτου Λιβίου ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἱστορούμενα, δὲν εἶναι ἡ κεκαυκευμένη ἀντιγραφὴ διὰ μέσου τοῦ Ἀριστείδου καὶ τοῦ Ἐννίου, τῶν ὑπὸ τοῦ Δημαράτου ἀφηγουμένων, καθ' ἡμᾶς καὶ ἢ τοῦ Δημαράτου ἀφήγησις, δεόν νὰ θεωρηθῇ οὐχί, βέβαια, ἱστορικὸν γεγονός, ἀλλ' ἀπλούστατα μῦθος.

Ὀντως οὐ μόνον τὰ τῆς μονομαχίας τῶν Τεγεατῶν καὶ Φενεατῶν οὐδαμῶς ἄλλοθι μνημονεύονται, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῆς τραγωδίας ἄτινα ἀναφέρει ὁ Δημαράτος, ἐνέχουσι τι τό ἀναμφιβόλως πλασματικόν.

Οὕτως οἱ μαχηταὶ τῶν Τεγεατῶν, φέρονται ὡς παῖδες τοῦ Ρηξιμάχου, ὄνομα βεβαίως εἰδικῶς διὰ τὴν περίπτωσιν πεπονημένον ἐκ τῆς ρίζης *ρηγ* τοῦ ρήματος *ρήγνυμι*, σημαίνουσης τὴν ἀνδρείαν, τὸ θάρρος, οἱ δὲ Φενεᾶται, ὡς παῖδες τοῦ Δημοστράτου, ὄνομα πεπονημένον ἐπίσης, τοῦ ἐπιζήσαντος ἐξ αὐτῶν Κριτολάου, ὡς ἂν ἦτο πεπρωμένον εἰς τὸν ἄνδρα αὐτὸν νὰ κρίνῃ διὰ τῆς νίκης του περὶ τῆς τύχης τοῦ λαοῦ τῆς Τεγέας. Ἐπὶ πλέον ἢ ἀδελφὴ αὐτοῦ, ἢ τὸν νικητὴν ὑβρίσασα λόγῳ τῆς πρὸς τὸν φονευθέντα σύζυγον τῆς ἀγάπης, φέρεται καλουμένη Δημοδίχη, ὡς νομίμως δώσασα λόγον καὶ τιμωρηθεῖσα διὰ τῆς ψήφου τοῦ δήμου, ὅστις ἀπέλυσε τοῦ ἐγκλήματος τὸν φονεύσαντα αὐτὴν νικητὴν ἀδελφόν τῆς.

Τὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ μυθικοῦ τῆς μονομαχίας τῶν Ὀρατίων καὶ Κουρατίων, φαίνεται ἀποδεχόμενος καὶ ὁ σύγχρονος ρωμαῖος ἱστορικὸς Gaetano de Sanctis² διδάσκων ἐν τούτοις ὅτι ὁ μῦθος αὐτός, εἰς τῶν ὠραιότερων τῶν ρωμαϊκῶν παραδόσεων ἀλλ' ἄνευ ἱστορικῆς ἀξίας, φαίνεται πλασθεὶς κατὰ τὸν πέμπτον ἢ τέταρτον π. Χ. αἰῶνα³.

¹ Πρβλ. T. L. *ibid* XXVII.

² *Historia di Roma* I § 28.

³ Πρβλ. ἐπίσης E. Raïs, *Storia di Roma* I, 1, 302.

Ἄπασαι αἱ ἑλληνιστὶ γραφεῖσαι ἱστορίαι τῆς Ρώμης, τελείως ἀγνοήσασαι τὴν ἀρχαδικὴν τριπλομαχίαν, περιγράφουσιν ὡς ἀπολύτως βέβαιον τὸ ἱστορικὸν γεγονός, τὰ τῶν Ὀρατίων καὶ Κουρατίων σιωπῶντες ἐπὶ τῆς προηγηθείσης ἑλληνικῆς παραδόσεως. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Λάμπρος, ἐν τῇ μεταφράσει αὐτοῦ τῆς ρωμαϊκῆς ἱστορίας τοῦ Bertolini (Tom. I 1893, σελ. 38), οὐδὲν περὶ Τεγεατῶν καὶ Φενεατῶν ἀναφέρει. Ὁπωσδήποτε καὶ ὁ Bertolini, ὡς καὶ πλεῖστοι τῶν σοβαρῶν ἱστορικῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἀν ἀποδέχονται ὡς μυθικὸν τὸ ἱστόρημα, ἀποδίδουν ἐν τούτοις τὸν οὕτω γεννηθέντα μῦθον εἰς ἐλάχιστα βεβαιωμένα γεγονότα.

Ἡ ἀνακοίνωσις μου αὕτη ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ πρὸ πενταετίας, ἀναβληθεῖσα τότε λόγῳ τῶν περιστάσεων. Ἐκτοτε ὁ Γάλλος ἐρευνητὴς κ. Georges Dumezil, κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1942, γράψας βιβλίον ἐπιγραφόμενον «Ὀράτιοι καὶ Κουράτιοι», καταλήγει θεωρῶν τὸ ὡς ἄνω ἱστόρημα ἐπίσης ὡς μῦθον, παραλληλίζων αὐτὸ πρὸς ἄλλα μυθεύματα Ἰνδοευρωπαϊκά, ἐν πολλοῖς ὅμως διαφέροντα. Περιέργως, ἐν τούτοις, οὐδαμῶς ἀναφέρει καὶ τὰ ἑλληνικὰ κείμενα τοῦ Δημαράτου τὰ παρὰ Στοβαίῳ καὶ Πλουτάρχῳ σωζόμενα, τὰ τόσον, — ἔτι περιεργότερον — καὶ ἀπὸ τοῦς ἡμετέρους ἀγνοηθέντα.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΗ ΜΕΛΩΝ

ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ Α. ΚΑΛΟΓΕΡΕΑ. — Ἄντιοξειδωτικὰ σώματά τῶν ἐλαιολάδων καὶ σπορελαίων καὶ μελέτη τῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ ταγγίσματος τῶν ἐλαίων καὶ φυσικῶν τικῶν ἀντιοξειδωτικῶν οὐσιῶν.

ΡΑΔΙΟΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑ. — Ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως βάρθους μιᾶς διαμορφουμένης κυμάνσεως, ὑπὸ Μιχαὴλ Ἀναστασιάδου*. Ἀνεκοινώθη ὑπὸ κ. Κ. Μαλτέζου.

Ἐστω φέρον κύμα συχνότητος ω διαμορφούμενον εἰς τὴν χαμηλὴν συχνότητα η . Ἐπενεργοῦντες ἐπὶ τῆς διατάξεως διαμορφώσεως προκαλοῦμεν μεταβολὴν τοῦ βάρθους αὐτῆς κατὰ ἀρμονικὴν συνάρτησιν ἢ εἰς τὸν ρυθμὸν μορσικοῦ σήματος.

Ζητεῖται ἡ προκύπτουσα τυχὸν παραμόρφωσις λόγῳ συνυπάρξεως τῶν κατ' οὐσίαν δύο χωριστῶν διαφορφώσεων.

Τὸ πρόβλημα ἀνάγεται εἰς τὴν μελέτην τῆς μεταβολῆς τοῦ πλάτους τῶν δύο πλευρικῶν συχνοτήτων διαμορφώσεως συναρτήσῃ τοῦ βάρθους διαμορφώσεως, ὅταν τοῦτο μεταβάλλεται.

* MICH. ANASTASIADIS, Sur la modulation en profondeur d'une oscillation modulée.